

pdf genereret den : 28/5-2008

9. april 1940 indtager en central plads i bogen. Forfatteren var tjenstgørende på Lynetten og dermed vidne både til den tyske besættelsesmagts indtrængen i Københavns havn og til den danske regerings passivitet. Hans kritik af politikerne i almindelighed og P. Munch (der var »uforbæderlig i sin defaitisme«) i særdeleshed overgås kun af hans skarpe fordømmelse af flådens chef, admiral Rechnitzer. Denne mand, der havde specialiseret sig i »springavancecenter på kontorstolen«, holdt sit værn i uvidenhed i dagene op til 9. april. »Der er ingen ko på isen – landlov som sædvanlig,« meddelte søværnskommandoen som svar på Saabys forespørgsel i den kritiske situation den 8. april 1940.

Men forfatterens bitterhed, der tydeligt skinner igennem i besættelsesafnittet, præger ellers ikke bogen, hvor søofficeren Saabye med lune præsentere læseren for sine mange talenter. Forfatteren optræder både som sejlsportsmand, fægtemester, tryllekunstner og bogbinder, men først og sidst er det dog rollen som jæger og lystfisker, der har gjort det store indhug i Saabys fritid.

Friluftslivet med jagt og fiskeri går som en rød tråd gennem bogen, og det kommer derfor ikke som nogen overraskelse, når forfatteren i sit afslutningskapitel understreger, at dette liv har været »som medicin mod tjenstlige ærgrelser«. Det under man gerne Saabye, men måske havde hans bog været endnu mere værdifuld, hvis jægeren var gledet lidt mere i baggrunden til fordel for søofficeren *med* de tjenstlige ærgrelser!

Saabye skriver godt og medrivende – enkelte steder kniber det dog med sammenhængen – og han demonstrerer gang på gang den overflod af humor og selvironi, der er særlig velgørende i et uniformsmiljø.

Bogen er forsynet med et nydeligt billedmateriale og udstyret med et praktisk – om end ikke fyldestgørende – personregister.

P.C. Willemoes Jørgensen

Niels Åge Nielsen: *Mellem jyske modstandsfolk*. (Forlaget ZAC, 1980). 134 sider, ill., kr. 148,-.

Tage Revsgaard Andersen: *En studie i rødt, hvidt og blå*. (Forlaget ZAC, 1981). 203 sider, ill. Kr. 168,-.

Helge Larsen: *Da i går var i dag. I. Fra Korsør arrest via Vestre Fængsel til Horserød*. (Forlaget ZAC, 1980). 57 sider, ill. Kr. 68,-.

David Hejgaard: *I det lange løb. En kommunistes erindringer fra besættelsestidens Danmark*. (Forlaget Tiden, 1981). 310 sider. Kr. 90,-.

På det sidste dukker der erindringer op fra den ene efter den anden af de gamle kommunister fra besættelsestiden. Det er i sig selv glædeligt. Det er ikke fra den side, strømmen af memoarer hidtil har flydt. Med korte mellemrum har forlaget Zac i beskedent udstyr udsendt erindringer af daværende student, senere cand. mag. og undervisningsassistent Niels Åge Nielsen, journalist (undertiden redaktør) ved »Arbejderbladet«, typograf Helge Larsen og kommis Tage Revsgaard Andersen. Der synes at være lagt op til en hel serie. På kommunisternes eget forlag er kommet bind to af daværende fagforeningssekretær David Hejgaards erindringer strækkende sig fra 1941 til 1945.

Der skulle være nok at skrive om. Niels Åge Nielsen var centralt placeret i kommunisternes arbejde og Frit Danmark i Århus, kom senere i ledelsen af region II og endte som kommunisternes repræsentant i den »Jyllands-ledelse«, der skulle holde styr på Jyllandslederen, oberstløjtnant Vagn Bennike.

Helge Larsen hører først og fremmest hjemme i 30'erne. Han var knap kommet i gang med det underjordiske kommunistiske bladarbejde, før han blev arresteret den 28. oktober 1941 og derpå endte i Horserød. Tage Revsgaard var kurér hele besættelsestiden igennem for Svend Nielsen, der sad i partiets Københavns-ledelse og kom som sådan i kontakt med et stort antal partifolk.

Både Niels Åge Nielsen og Tage Revsgaard Andersen er desværre skuffende læsning. Vi får det ene navn efter det andet, den ene anekdote og oplevelse efter den anden, men intet overblik, intet forsøg på analyse, ingen redegørelse for partiets holdning eller taktik. Det er altsammen i småtingsafdelingen. Tage Revsgaard var »kun« en kurér i 20-årsalderen. I hans tilfælde har mulighederne måske heller ikke været til stede. Men Niels Åge Nielsen var – sin unge alder til trods – centralt placeret i det jyske modstandsarbejde, og af ham kunne man nok have forventet, at han havde gjort nogle bedre memoarer. Som de fremstår, er disse to memoarer kun af interesse for historikere ved at give en række navne og kontaktforbindinger – men det er jo da bedre end slet ingenting.

Tage Revsgaard søger på to punkter at lave sensation. Dels vil han afsløre, hvordan folkestrejken i København Sankthans 1944 brød ud, men når anden- og tredjehåndsviden er blevet skrælet af, er der ikke meget tilbage. Det bliver ikke med notehenvielse til ham, det spørgsmål skal løses i fremtidens historieforskning. Dels bringer han i fuld udstrækning de tyske forhørsrapporter over Aksel Larsen fra 1942 sammen med diverse andet illegalt kildemateriale. Alt dette kan være praktisk for historikeren at have lettilgængeligt for hånden, om end det næppe er af den grund, det bringes. Hvad

Aksel Larsens åbenmundethed angår, kan passende henvises til lektor, dr. phil. Hans Kirchhoffs kronik i Politiken den 19. marts 1981.

Helge Larsens erindringer er der mere kød på. De giver interessant indblik i livet i partiet (herunder kampen mellem Aksel Larsen-fløjen og Thøger Thøgersen-fraktionen) og på Arbejderbladet i 30'erne samt i Horserød frem til 1943. Der antydes en fortsættelse, og den ville være meget velkommen. Desværre får vi den nok ikke, for Helge Larsen afgik ved døden i januar 1982.

Værdifulde er også David Hejgaards erindringer. Han blev af partiet sendt til Århus i 1941 og fungerede frem til sin arrestation i juni 1944 som dets faglige og politiske leder i Midtjylland. Han beretter ikke blot om illegalt dagligliv, men også om partiets politik og om forholdet mellem partiets politiske og faglige arbejde på den ene side og sabotagearbejdet og samarbejdet med det »borgerlige« modstandsarbejde på den anden.

Han giver også et godt indblik i atmosfæren og mentaliteten i den kommunistiske »storfamilie«. (Partiet var jo ikke større, end at de snart sagt kendte hinanden allesammen). Det indre sammenhold var stort, og fornemmelsen af at være en elite udpræget. I koncentrationslejren mødte han fra partikammerater en sådan uselvsk solidaritet, som kun kommunister ifølge David Hejgaard kan præstere. Det første er utvivlsomt rigtigt. Det sidste dementerer hans egen skildring.

Aage Trommer

Bent Gravesen: *Socialdemokratiets strategiske overvejelser 1943-45*. (Aalborg Universitetsforlag, 1981). 178 s.

En ny tese om *Fremtidens Danmark*